

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในพุทธทศวรรษที่ 2550 นี้ ผู้หญิงในสังคมไทยไม่ได้ถูกจำกัดกรอบยืนแต่ภายในบ้าน หากแต่มีกรอบพื้นที่ออกมานอกบ้านและก้าวมาบิบบทบาทในหลาย ๆ สถาบัน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารธุรกิจระดับสูง นักวิชาการในหลากหลายสาขาความรู้ หรือแม้กระทั่งตำแหน่งใหญ่ทางการเมือง การก้าวออกมารับบทบาทนอกบ้านถือเป็นสำนึกในการเอาตัวรอดของผู้หญิงในปัจจุบันที่ถูกสังคม วัฒนธรรมและสภาพเศรษฐกิจเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตนั่นเอง เพื่อให้วิถีชีวิตสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน ผู้หญิงจึงปรับเปลี่ยนสถานภาพและบทบาทของตนเองตามไปด้วย จนกลายเป็นภาพลักษณ์ของผู้หญิงยุคใหม่ที่ได้รับการยอมรับในบทบาท และการมีส่วนร่วมภายในสังคมมากยิ่งขึ้น

การสร้างภาพลักษณ์ของบุคคลเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากในสังคมที่มีผลประโยชน์แลกเปลี่ยนหรือร่วมกัน มนุษย์สร้างภาพลักษณ์ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความประทับใจ สร้างความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับจากผู้อื่น กาญจนา แก้วเทพ (2535:61) กล่าวว่า “ภาพลักษณ์หมายถึง บุคลิกลักษณะที่ปรากฏทั้งในด้านบทบาทที่พึงมีต่อตนเอง บทบาทในครอบครัว บทบาทในสังคม โลกทัศน์ การประกอบอาชีพ พฤติกรรมการแสดงออกในที่สาธารณะ และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม” ภาพลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น แก้ไขได้ เปลี่ยนแปลงได้ ตามแต่สถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่มนุษย์ผู้นั้นเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เช่นเดียวกับภาพลักษณ์สตรีเมื่อถูกหยิบยกมานำเสนอในรูปแบบของนวนิยาย ย่อมถูกผู้เขียนปรุงแต่ง สร้างสรรค์ และเน้นเฉพาะคุณลักษณะเพียงบางส่วนจากความเป็นจริงขึ้นมาเสนอ

เท่านั้น ภาพลักษณ์ที่ถูกนำเสนอนี้จึง ไม่อาจเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าคือความจริงเสียทั้งหมด แต่สามารถบอกได้ว่าคนในสังคมคาดหวังและให้ความหมายต่อภาพลักษณ์ที่หยิบยกมานำเสนอนี้อย่างไร ดังที่ จิตรลดา สุวัติกุล (2530:3) กล่าวว่า “นวนิยายเป็นเรื่องที่สมมุติขึ้นโดยอาศัยพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมเป็นพื้นฐาน แล้วนำมาปรุงแต่งให้มีความสมจริงยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้พฤติกรรมต่าง ๆ ที่ตัวละครแสดงออกย่อมสะท้อนมาจากพฤติกรรมของมนุษย์นั่นเอง”

ประทีป เหมือนนิล (2523:24) กล่าวว่า “ตัวละครเอกคือตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง หรือในเหตุการณ์ต่าง ๆ ของเรื่อง” การที่ตัวละครเอกทำหน้าที่เป็นผู้ทำให้เกิดเรื่องราว จึงถือได้ว่าตัวละครเอกเป็นองค์ประกอบสำคัญในเรื่อง นำพาให้เรื่องราวดำเนินไปสู่เป้าหมาย เกิดความสนุกสนาน น่าติดตาม อีกทั้งยังเป็นตัวละครที่ผู้เขียนให้ความสนใจมากกว่าตัวละครอื่น ภายนอกนวนิยายยังพบว่าตัวละครเอกนั้นมีความสำคัญต่อนวนิยาย ในแง่ที่ช่วยชักชวนให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมไปกับเรื่องราวภายในนวนิยาย ประกอบกับความพยายามของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมไทยได้จัดตั้งองค์กรด้านวรรณกรรม ประเภทนวนิยายเพื่อช่วยผลักดันให้เกิดผลงานเขียนที่มีคุณภาพแก่ผู้อ่าน ทำให้นวนิยายได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้อ่านมากยิ่งขึ้น

นวนิยายจะได้รับความนิยมและเข้าถึงกลุ่มผู้อ่านให้กว้างขวางนั้น ใช่ว่าเพียงความเด่นของนวนิยายเอง หากต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนด้วย โดยกลุ่มคนผู้เห็นคุณค่าของนวนิยายได้ร่วมตัวจัดตั้งรางวัลวรรณกรรม เพื่อส่งเสริม สนับสนุน เชิดชูนักเขียน ส่งเสริมให้เกิดผลงานเขียนที่มีคุณภาพ ตลอดทั้งส่งเสริมให้คนไทยอ่านงานวรรณกรรมที่เขียนโดยคนไทยมากขึ้น จากความร่วมมือที่จะสรรหานักเขียนมากฝีมือและผลงานเขียนดีมีคุณภาพนี้ จึงมีการก่อตั้งรางวัลที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย เช่น รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (S.E.A. Write) รางวัลนายอินทร์อวอร์ด รางวัลดีเด่นโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และรางวัลเชว่นบุ๊คอวอร์ด ทั้งสี่รางวัลได้ตั้งขึ้นบนพื้นฐานการคัดกรองนวนิยายจากผู้เชี่ยวชาญอย่างเข้มข้น เพื่อให้ได้นวนิยายที่มีคุณภาพในด้านความคิดริเริ่มของเนื้อหา ด้านภาษาเขียนที่ประณีต มีสารประโยชน์ต่อผู้อ่าน อันจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อ่านให้ดีขึ้น

ในนวนิยายที่ได้รับการยอมรับจากผู้อ่านอย่างเช่นนวนิยายที่ได้รับรางวัลมีการนำเสนอภาพลักษณ์ของตัวละครสตรีให้เห็นอย่างเด่นชัด นอกจากผู้เขียนจะสร้างให้เป็นตัวละครเอกอันมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่องนั้น ผู้เขียนยังได้ถ่ายทอดทัศนคติของตนที่มีต่อสตรีเข้าไปด้วย จนได้ตัวละครสตรีที่มีภาพลักษณ์เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตัวละครตัวนั้นทำให้อ่านรับรู้ คล้อยตามถึงควมมีตัวตนของตัวละครสตรีและมีอารมณ์ร่วม อารมณ์คล้อยตามไปกับตัวละครเอกสตรีนั้น

ด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการสร้างภาพลักษณ์สตรีในนวนิยายไทยที่ได้รับรางวัลใน พ.ศ. 2550-2559 เพื่อให้ทราบแนวทางการสร้างภาพลักษณ์สตรี และทราบถึงภาพลักษณ์สตรีอันโดดเด่น กระทั่งนวนิยายได้รับรางวัลชนะเลิศในพุทธศัวรรษที่ 2550

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการสร้างภาพลักษณ์สตรีในนวนิยายไทยที่ได้รับรางวัลใน พ.ศ.2550-2559

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงแนวทางการสร้างภาพลักษณ์ตัวละครเอกสตรีในนวนิยายที่ได้รับรางวัล
2. ทำให้ทราบถึงภาพลักษณ์สตรีในนวนิยายที่ได้รับรางวัล
3. ทำให้ทราบถึงคุณค่าและความสำคัญของตัวละครเอกสตรีในนวนิยายไทยที่ได้รับรางวัล
4. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สนใจในการวิเคราะห์การสร้างภาพลักษณ์ตัวละครสตรีได้นำไปใช้ในการศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

การศึกษานี้ผู้วิจัยจะศึกษาตัวละครที่ปรากฏในนวนิยายไทยที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ ในปี พ.ศ. 2550-2559 มีปรากฏจำนวนมาก ผู้วิจัยได้คัดเลือกโดยใช้เกณฑ์ดังนี้ คือ

1. เป็นนวนิยายที่ได้รับรางวัลอันดับหนึ่งจากองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน 4 องค์กร ได้แก่ (1) รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (S.E.A. Write) (2) รางวัลนายอินทร์ อวอร์ด จากร้านหนังสือนายอินทร์ (3) รางวัลวรรณกรรมดีเด่น จากคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐาน และ (4) รางวัลเซเว่นบุ๊ก อวอร์ด จาก บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) เนื่องจากทั้งสี่รางวัลเป็นรางวัลที่คัดเลือกว่านวนิยายโดยผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะด้านอย่างเข้มข้น และส่งเสริมสนับสนุนให้ นวนิยายที่ได้รับรางวัลเข้าถึงผู้อ่านอย่างกว้างขวาง

2. เป็นนวนิยายจบภายในเล่ม ไม่มีเล่มต่อ เนื่องจากนวนิยายเล่มต่อมีตัวละครเอกหลากหลาย บางเล่มหรือบางบทของนวนิยายมักจะเป็นเรื่องราวของตัวละครเอกตัวอื่น ทำให้ตัวละครเอกสตรีที่เลือกกลายเป็นเพียงตัวละครประกอบในเล่มต่อนั้น ๆ จนทำให้ภาพลักษณ์ที่โดดเด่นในช่วงเวลาหนึ่งเลือนหายไปหรืออาจไม่พบภาพลักษณ์ของตัวละครที่เลือกในเล่มต่อได้

3. เป็นนวนิยายของผู้เขียนที่ไม่ซ้ำคนเดิม เพราะการที่ผู้เขียนเป็นคนเดียวกันอาจทำให้เกิดความเหมือนในบางบุคลิกภาพของตัวละคร จนส่งผลให้น้ำหนักของการวิเคราะห์การสร้างภาพลักษณ์เอนเอียงได้

4. เป็นนวนิยายที่มีตัวละครสตรีเป็นตัวละครเอกในช่วงอายุที่บรรลุนิติภาวะเพื่อให้สามารถมองภาพความเป็นตัวคนของสตรีได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยได้เลือกตัวละครจากกลุ่มเป้าหมายเพื่อศึกษาการสร้างภาพลักษณ์สตรีในนวนิยายไทยที่ได้รับรางวัลชนะเลิศในปี พ.ศ. 2550-2559 มีนวนิยายจำนวน 9 เรื่อง ได้แก่

1.นวนิยาย เรื่อง ไล่เคื่อน ตาบอดในเขวงกต	ของ วีรพร นิติประภา	รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (S.E.A. Write)	พ.ศ.2558
2.นวนิยาย เรื่องพลั่วไป ในพรายเวลา	ของ ผาด พา สิกรณ์	รางวัลเซเว่นบุ๊กอวอร์ด	พ.ศ.2558
3.นวนิยาย เรื่องจับต้นชน ปลาย	ของ ชมัยกร แสงกระจ่าง	รางวัลดีเด่น โดยสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน	พ.ศ.2557
4.นวนิยาย เรื่องคนแคระ	ของ วิภาส ศรี ทอง	รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (S.E.A. Write)	พ.ศ.2555

- 5.นวนิยาย เรื่องในรูปเงา ของ เงามจันทร์ รางวัลเชว่นบู๊คเวิลด์ และ พ.ศ.2555,
รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ.2554
- 6.นวนิยาย เรื่อง โถงสี่เทา ของ เข้มพลอย รางวัลดีเด่น โดยสำนักงาน พ.ศ.2555
คณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐานและรางวัลเชว่นบู๊ค
เวิลด์
- 7.นวนิยาย เรื่อง น้ำเล่นไฟ ของ กฤษณา รางวัลดีเด่น โดยสำนักงาน พ.ศ.2554
อโศกสิน คณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐานและรางวัลเชว่นบู๊ค
เวิลด์
- 8.นวนิยาย เรื่องลับแลแก่ง ของ อุทิศ รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ พ.ศ.2552
คอบ เหมาะสม ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (S.E.A.
Write) และรางวัลเชว่นบู๊ค
เวิลด์
- 9.นวนิยาย เรื่อง ยี่ฟ้ามหา ของ กนกวลี รางวัลเชว่นบู๊คเวิลด์ พ.ศ.2551
นที พจนปกรณ์

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง การสร้างภาพลักษณ์สตรีในนวนิยายไทยที่ได้รับรางวัลใน พ.ศ.2550-2559
ศึกษาตามกรอบแนวคิดทางการสร้างภาพลักษณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำจำกัดความของคำต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. **ภาพลักษณ์สตรี** หมายถึง บุคลิกลักษณะของสตรี บทบาททางสังคมอันรวมไปถึงหน้าที่การงานในสังคม พฤติกรรมการแสดงออกของสตรีและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่สะท้อนออกมาจากตัวของบุคคลนั้นและจากทัศนะของบุคคลอื่น ในงานวิจัยนี้ ภาพลักษณ์สตรีจะหมายถึง บุคลิกลักษณะของตัวละครเอกสตรีในนวนิยายไทยที่ได้รับรางวัลชนะเลิศใน พ.ศ.2550-2559

2. **การสร้างภาพลักษณ์** หมายถึง กระบวนการที่ถูกนำมาปรุงแต่งเป็นบุคลิกลักษณะของคน บทบาทหน้าที่ พฤติกรรมที่แสดงออก อันเกิดจากสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมาอย่างมีวัตถุประสงค์เช่น เพื่อสร้างความประทับใจ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ เพื่อให้เกิดการยอมรับ เป็นต้น ในงานวิจัยนี้ การสร้างภาพลักษณ์จะหมายถึง กระบวนการที่ผู้เขียนนำมาปรุงแต่งเป็นบุคลิกลักษณะ บทบาทหน้าที่ พฤติกรรมที่แสดงออกของตัวละครเอกสตรีในนวนิยายไทยที่ได้รับรางวัลชนะเลิศใน พ.ศ. 2550-2559 โดยผู้เขียนอาศัยความสามารถเฉพาะในการสร้างสรรค์ตัวละครเอกสตรีให้มีความเหมือนคนจริง ๆ ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม

3. **นวนิยายไทย** หมายถึง บันเทิงคดีร้อยแก้วขนาดยาวของนักเขียนไทยอันเกิดจากจินตนาการที่มุ่งจำลองภาพชีวิตของมนุษย์อย่างคำนึงถึงความสมจริง คือมีความสมเหตุสมผล เช่นเดียวกับชีวิตจริงของมนุษย์